

ФУНКЦІ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ ПРОФІЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Шелестова Л. В.

доктор пед. наук, ст. наук. співробітник,
пров. наук. співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України

Головним завданням профільної середньої освіти, як зазначено у ДСПСО, є розвиток особистості здобувачів освіти, формування у них ключових компетентностей, національної та громадянської ідентичності, системи цінностей, особистісних якостей: самостійності, відповідальності, самоповаги, поваги до інших тощо. Це означає, що профільна освіта має забезпечити диференціацію та індивідуалізацію освітнього процесу на основі врахування інтересів, здібностей й нахилів учнів; створити умови для навчання відповідно до їхніх професійних інтересів і планів на подальшу освіту.

Реалізація цього завдання потребує перебудови не лише структури та змісту освіти, а й організації процесу навчання: його форм, методів, технологій. Оскільки для учнів важливо не лише отримати інформацію в межах певного профілю, а й спробувати свої сили, перевірити власні можливості в різних видах діяльності. Саме від педагогічних технологій залежить, до якої якості пізнавальної діяльності залучається учень у процесі навчання, що, відповідно, позначається на якості його особистісних досягнень та освітніх результатів.

Загальновідомо у педагогіці, що освітній процес є результативним, якщо технології відповідають цілям і змісту навчання, добираються відповідно до особливостей учнів та готовності педагога використовувати певну технологію.

У профільній середній освіті педагогічні технології відіграють багатовекторну роль, виконуючи функції, які сприяють не лише розвитку компетенцій учнів, а й їхньому свідомому вибору освітньої траєкторії. Окрім традиційних функцій, таких як диференціація, мотивація чи контроль, важливо виділити й ті, що безпосередньо стосуються вибору профілю навчання, інтенсифікації навчання та розвитку особистісного потенціалу учнів.

З огляду на це, визначимо функції педагогічних технологій у профільній середній освіті.

Диференціаційна функція. Технології сприяють індивідуалізації освітнього процесу, дозволяючи враховувати здібності, інтереси та потреби кожного учня. Наприклад, впровадження курсів за вибором або інтерактивних навчальних платформ дає змогу створювати індивідуальні освітні траєкторії.

Функція створення умов для самореалізації та актуалізації схильностей і здібностей. Технології створюють можливості для участі у творчих, дослідницьких і соціальних проєктах, які відповідають їхнім здібностям. Інтерактивні курси, хакатони, участь у конкурсах і олімпіадах за допомогою

цифрових платформ сприяють розкриттю талантів учнів і розвитку їхніх сильних сторін.

Функція інтенсифікації навчальної діяльності учнів. Використання технологій дозволяє підвищити ефективність навчального процесу за рахунок автоматизації рутинних завдань, доступу до інтерактивних навчальних ресурсів і організації самостійної роботи учнів. Наприклад, платформи з адаптивним навчанням, такі як Moodle чи Google Classroom, дозволяють учням інтенсивно опановувати матеріал у зручному темпі. Це скорочує час на повторення простих тем і звільняє більше часу для поглибленого вивчення профільних предметів.

Функція моделювання. Моделювання в освітньому процесі передбачає відтворення реальних або умовно реальних професійних ситуацій, які дозволяють учням випробувати власні сили, оцінити свої інтереси та здібності. Технології створюють умови для знайомства учнів із різними профілями навчання через інтерактивні симуляції, профорієнтаційні курси та практичні проєкти. Наприклад, використання платформ, які моделюють реальні професійні ситуації, допомагає учням зрозуміти, як їхні інтереси можуть бути реалізовані в обраному профілі.

Мотиваційна функція. Ефективне формування та підтримка мотивації до вибору профілю навчання допомагає учням усвідомити важливість своїх дій, повірити у власні сили та зосередитись на досягненні своїх цілей. Педагогічні технології допомагають пробудити інтерес до профільних предметів, усвідомити перспективність обраного профілю. Наприклад, педагогічні технології, орієнтовані на проблемно-орієнтоване навчання, дозволяють закріплювати мотивацію через успішну участь у навчальних проєктах. Інтерактивні платформи, такі як Moodle, Kahoot або інтегровані системи віртуального навчання, дозволяють учням самостійно обирати теми для глибшого вивчення, виконувати завдання та отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Це сприяє підтриманню інтересу до навчання та посиленню внутрішньої мотивації.

Функція формування вміння приймати рішення і робити вибір. Такі технології як симуляційні тренажери, рефлексивні практики та інтерактивні опитування, формують навички аналізу інформації, оцінки власних можливостей і прийняття рішень. Наприклад, застосування профорієнтаційних тестів або кейс-методів дозволяє учням навчитися аргументувати свій вибір.

Контролююча функція. Використання цифрових інструментів для оцінювання дозволяє отримувати об'єктивну інформацію про успішність учнів. Технології формують механізми оперативного зворотного зв'язку, що допомагає коригувати навчальний процес.

Комунікативна функція. Технології полегшують взаємодію між учасниками освітнього процесу. Використання онлайн-платформ, таких як Microsoft Teams або Google Classroom, сприяє розвитку комунікативних компетентностей учнів та формує навички дистанційної роботи.

Прогностична функція. На основі даних про успішність учнів, зібраних за допомогою технологій, можна прогнозувати їхні освітні результати, виявляти прогалини у знаннях і своєчасно втручатися для їх усунення.

Таким чином, значення педагогічних технологій у профільній середній освіті істотно зростає. Вони виконують багатовекторні функції, які забезпечують ефективність, гнучкість і персоналізацію навчального процесу. Очевидно, пріоритетними мають бути ті педагогічні технології, які активізують самостійну пізнавальну діяльність учнів; сприяють розвитку практичних навичок; ставлять учнів у позицію суб'єктів навчального процесу, допомагають визначитися з власними життєвими планами щодо освіти та вибору професії, вчать приймати усвідомлені рішення та брати за них відповідальність.

Інтеграція технологій у профільну середню освіту значно розширює функціональні можливості освітнього процесу. Вони сприяють розвитку компетентностей, які необхідні для вибору й реалізації індивідуальних освітніх траєкторій. Тобто, технології виступають інструментом, який формує нову якість освіти, адаптовану до сучасних викликів і потреб учнів.

Список літератури

1. Барановська О. В. Реалізація педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням / Технології профільного навчання : кол. монографія / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, С. В. Косянчук, В. І. Кизенко, О. В. Барановська, Л. В. Шелестова, О. П. Кравчук] ; за наук. ред. д-ра пед. наук, проф. Г. О. Васьківської. Київ, 2021. 304 с.
2. Кремень В. Г., Топузов О. М., Ляшенко О. І., Мальований Ю. І., Засекіна Т. М. Профільна середня освіта: концептуальні засади для Нової української школи Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2023, (5). С. 1-8.
3. Про затвердження державного стандарту профільної середньої освіти. (Постанова Кабінету Міністрів України № 851 від 25.07.2024). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>
4. Пшенична О. С. Цифрові та мультимедійні технології в профільній середній та фаховій передвищій освіті : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)». Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 146 с.
5. Шелестова Л. В. Використання педагогічних технологій розвитку творчих здібностей школярів у сучасній профільній школі // Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. - С. 33–41.
6. Шелестова Л. В. Вплив педагогічних технологій на розвиток творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання // Парадигматичні аспекти й дилеми розвитку науки та освіти [монографія] [за ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. – Конін – Ужгород – Мелітополь - Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019 – 318 с. - С. 205 – 214.
7. Шелестова Л.В. Діяльнісний підхід. Реалізація технологій профільного навчання в закладах загальної середньої освіти: методичний

посібник / О. В. Малихін, Н. О. Арістова, Л. В. Шелестова, О. В. Барановська, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук, С. Е. Трубачева, О. В. Чорноус [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. - 197 с. С. 25-29.

8. Шелестова Л. В. Організація профільної середньої освіти: механізм формування профілів. Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference «Development of theories and methods of education of past years», November 18-20, 2024, Antwerp, Brussels. 276 p.

9. Шелестова Л.В. Профільна середня освіта в Україні: розроблення змісту та формування профілів. ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ: ІДЕЇ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ: Збірник наукових праць. 2024. Випуск 2 (33). С. 7-18